

‘Wat ons raakt’ – bewogen portretten en geschiedenissen

door Willem Thies

In *Wat ons raakt* vertelt Niek Bremen de verhalen van andere mensen, groot en klein. Onder hen de historische, aangrijpende en delicate geschiedenis van het joodse meisje Dini Wolff, op wier naam hij als stadsgids stuit op een van de *Stolpersteine* voor een huis in de Putstraat in Sittard. ‘Stolpersteine’ symboliseren en markeren de plek waar joodse inwoners tijdens de Tweede Wereldoorlog hebben gewoond en zijn weggevoerd door de Duitsers, in veel gevallen zonder veel weerstand van de rest van de Nederlandse bevolking – die probeerde zoveel mogelijk onopvallend en zonder risico’s te nemen de oorlog door te komen. Op een enkele dappere en vooral zich ontfermende medemens na.

De verteller, de stadsgids, gaat naar het gemeentearchief en besluit op basis van de informatie van een getuige en de historische gegevens haar levensverhaal te vertellen. Hoe heeft Dini Wolff, in 1923 in Sittard geboren, de oorlog beleefd? De verteller kijkt door haar ogen, en geeft haar een stem.

Wat volgt, is een verhaal gebaseerd op het daadwerkelijke verloop der gebeurtenissen, waarbij de focalisatie bij Dini ligt. Het verhaal wordt verteld vanuit het ik-perspectief, en de lezer leeft direct mee met de protagonist; er is sprake van een belevend ik, we bevinden ons in een huiveringwekkend en vijandig *heden*, de oorlog speelt zich ‘*nu*’ af, in een heden dat overigens doorsneden wordt met terugblikken naar momenten kort daarvóór, in cursieve passages. De verteller – of auteur – treedt op als woordvoerder van Dini. Méér nog: hij kruipt onder haar huid, wórdt haar. Hij laat haar spreken, maar ook hij is niet bij machte haar stem te laten klinken ná haar laatste woorden. Die luiden:

Lot drukt me tegen zich aan. Haar lichaam gloeit.

Ik ben doodmoe. Misschien dat ik me daarom verbeeld dat ik mijn moeder zie. Ze heeft me nodig. Ze roept me.

Ik antwoord niet.

In het daaropvolgende naschrift wordt sec vermeld: ‘Dini is op 8 februari 1944 in Auschwitz aangekomen.’

Met deze vertelling krijgt Dini haar geschiedenis terug, althans één van de mogelijke geschiedenissen, die in overeenstemming is met de historische werkelijkheid. Elke echte geschiedenis is natuurlijk óók een narratie, zowel reconstructie als constructie, en het vergt een schrijver om haar weer te geven, te representeren. Niek Bremen heeft die taak, die opdracht, op zich genomen. Want het leven van een mens kan worden uitgewist, door een tiran, een moordzuchtige bende, zijn of haar geschiedenis blijft intact: de woorden die hem of haar representeren, vertegenwoordigen, en weer kunnen oproepen in ónze verbeelding, de lezers of toehoorders; die woorden, verhalen en geschiedenissen kunnen evenmin worden uitgewist als de kleine monumenten van de trotse, koppige, standvastige, bestendige stenen.

Deze kroniek, deze geschiedenis, vormt de kern van deze bundel. Maar er zijn ándere verhalen in deze bundel, microgeschiedenissen misschien, miniaturen, maar niet minder fascinerend, omdat *mensen* fascinerend zijn. Hun eigenaardigheden, hun gedrag, hun buitenissigheden, hun gewoontes en routine.

Niek Bremen toont mensen in al hun kwetsbaarheid. Wat brengt hen in beweging? Wat raakt hen? Hij tekent hun ‘kleine geschiedenis’ op, sec en niet oordelend of veroordelend, in waardige maar ook eerlijke portretten; hoe gewoon en normaal is eigenlijk de zonderling, hoe excentriek en buitengewoon een doodnormale mens. Bremen gaat daarbij in de andere verhalen te werk volgens hetzelfde procedé als in het openings- en kernverhaal: de lezer leeft en kijkt direct mee, in een heden, met een belevend ik, en deze tijdlaag wordt doorsneden met korte terugblikken, cursief weergegeven.

Wat ons raakt is een rijk mozaïek van grotere en kleinere stenen: van Stolpersteine tot kiezels – stuk voor stuk zijn het kleine monumentjes, gedenkstenen van evenzovele levens. Een eerbetoon aan de mens in al zijn facetten.

Bron: *Pletterij*, 31 januari 2022